

УДК 340.134: 621.31(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v108.2025.4>*Д. І. Двейрін*

ORCID: 0009-0008-9736-5693

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Вступ. Правове регулювання електроенергетичної безпеки посідає ключове місце в системі забезпечення стабільності функціонування держави, оскільки електроенергетичний сектор є основою економічної, соціальної та оборонної спроможності країни. У процесі формування та реалізації державної політики у цій сфері саме принципи правового регулювання визначають зміст, межі та спрямованість впливу держави на енергетичні відносини. Вони становлять вихідні орієнтири, що забезпечують цілісність, структурованість та узгодженість нормативної діяльності органів влади. Фундаментальний характер принципів проявляється у тому, що вони передують нормам, визначають логіку їх формування та спрямовують механізми їх практичного застосування.

Проблематика дослідження полягає у відсутності єдиної системи нормативно закріплених принципів електроенергетичної безпеки, що ускладнює узгодженість, передбачуваність і стабільність державної політики в цій сфері. Незважаючи на наявність окремих положень у законодавстві з регуляторної політики, національної безпеки та ринку електричної енергії, їхній зміст є розпорошеним, різномірним та часто непослідовним. Додатковою проблемою є неузгодженість термінології та підходів до визначення змісту енергетичної безпеки, що формує прогалини у правозастосуванні. Воєнні події, руйнування інфраструктури та зростання зовнішніх загроз актуалізували потребу у чіткому визначенні принципів, які мають забезпечувати стійкість, адаптивність та ефективність електроенергетичної системи.

Принципи, що закріплюються в енергетичному законодавстві, виконують функцію структуротворчих нормативних орієнтирів, які формують основу державної політики в електроенергетичній сфері. Вони визначають порядок взаємодії між суб'єктами енергетичного ринку, встановлюють вимоги до конкуренції, доступу до мереж, прозорості процедур, надійності системи та інтеграції з європейським енергетичним простором. Крім того, у сфері безпеки ці принципи відображають потребу забезпечення стійкості критичної інфраструктури, належного рівня моніторингу загроз, диверсифікації джерел та узгодженості політики з міжнародними стандартами. Їхня правова природа визначається поєднанням загальнотеоретичних правових ідей із специфічними вимогами енергетичної політики, що забезпечує цілісність і результативність правового регулювання.

Актуальність теми зумовлена трансформацією енергетичного сектору України, зростанням зовнішніх викликів, воєнними діями та необхідністю післявоєнного відновлення критичної інфраструктури. У цих умовах принципи правового регу-

лювання стають ключовою передумовою побудови стійкої, передбачуваної та ефективної моделі енергетичної безпеки. Вони забезпечують відповідність державної політики міжнародним стандартам, сприяють інтеграції до європейського енергетичного простору та формують підґрунтя для захисту національних інтересів. Актуальність також підсилюється потребою у системності та узгодженості нормативної бази, що має враховувати як загальноцивілізаційні цінності, так і специфіку сучасних загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях, присвячених правовому регулюванню електроенергетичної безпеки, системність нормативного впливу висвітлюється через аналіз загальнотеоретичних положень права та прикладних аспектів функціонування енергетичного сектора. Дослідники акцентують увагу на визначенні критеріїв соціальної значущості та юридичної формалізованості відносин, що підлягають правовому впорядкуванню, а також на стадійності формування й реалізації суб'єктивних прав та обов'язків, а саме А. Андреев, І. Гаврилюк, В. Галунько, І. Губарева, Н. Камінської, Ю. Клята, Н. Кузьминчук, В. Криворучко, Б. Остудімова, В. Прилипка, Т. Салашенко, М. Старинський, Т. Чернега та інші. У працях простежується тенденція до поєднання правових, організаційних і технічних підходів, що формують комплексне бачення правового регулювання електроенергетичної безпеки.

Метою статті є комплексне теоретико-правове обґрунтування системи принципів, їх змісту, значення та ролі у формуванні ефективної державної політики в енергетичній сфері, що визначає принципи правового регулювання електроенергетичної безпеки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Згідно із тлумачним словником української мови поняття «принцип» визначається як основоположне, вихідне положення, що лежить в основі певної системи знань, поглядів, діяльності чи організації. Воно відображає фундаментальну ідею, норму або правило, на яких ґрунтується побудова теорії, практики чи поведінкової моделі. Принцип виступає узагальненим орієнтиром, що визначає зміст, спрямованість і межі відповідної діяльності або функціонування явища. Його сутність полягає у визначенні стійкого нормативного ядра, яке забезпечує цілісність і логічність застосовуваних положень, дій чи підходів у різних сферах суспільного життя [1].

В теорії права зазначається, що принципи права мають найвищий рівень абстракції й виражають вихідні ідеї, на яких ґрунтується вся правова система. Підкреслюється, що принципи спрямовані на утвердження й захист суспільних цінностей, визначають загальний зміст правових норм і орієнтацію їх розвитку. Наголошується, що принципи мають пріоритет над нормами права та впливають на нормотворчість, правозастосування й тлумачення норм. Виділяються різні групи принципів загальні, міжгалузеві, галузеві та інституційні, що формують багаторівневу структуру правового регулювання. Значну увагу приділено основоположним принципам справедливості, рівності, свободі та гуманізму, розкриваючи їх зміст і прояви у правовій практиці. Окремо описуються складові справедливості формальна, змістовна й процедурна та їх значення для правових рішень. Аналізуються принципи правової визначеності, пропорційності, добросовісності

й розумності, розкриваючи їх застосування в рішеннях Конституційного Суду України. Також, що принципи права впливають на формування, застосування й інтерпретацію правових норм та забезпечують стабільність і узгодженість правової системи [2, с. 123–133].

В адміністративному праві принципи визначають зміст і спрямованість діяльності адміністративних органів у публічному адмініструванні. Підкреслюється, що принципи відображають сутність права, його закономірності та потреби суспільного розвитку, забезпечуючи захист прав людини і належне функціонування держави та громадянського суспільства. Наголошено, що принцип верховенства права має фундаментальний характер і поширюється на всі сфери діяльності публічної влади, у тому числі на адміністративні органи та адміністративне судочинство. Висвітлено, що верховенство права передбачає пріоритет природних прав людини, рівність перед законом, заборону свавільних дій і необхідність судового контролю за втручанням держави. Окреслюються складові цього принципу законність, справедливість, юридичну визначеність, пропорційність, недискримінацію та доступ до правосуддя. Зазначено, що Конституційний Суд України роз'яснює верховенство права як панування права, що охоплює моральні та соціальні регулятори, і вимагає чіткості та передбачуваності правових норм. Розкрито, що принципи належного врядування спираються на відкритість, участь, відповідальність, ефективність і узгодженість, формуючи стандарти якісного публічного адміністрування. Також підкреслено значення доброчесності службових осіб як ключового етичного орієнтира, спрямованого на запобігання корупції та забезпечення довіри до публічної влади [3, с. 50–79].

Отже, поняття «принцип» трактується як вихідне, фундаментальне положення, що відображає стійку ідею або норму, на якій ґрунтується певна система знань чи діяльності та яка визначає її зміст і межі. У теорії права принципи розглядаються як найвищі за рівнем абстракції ідеї, спрямовані на утвердження суспільних цінностей, формування змісту правових норм і вплив на нормотворчість, правозастосування та тлумачення. Вони поділяються на загальні, міжгалузеві, галузеві та інституційні, охоплюючи ключові орієнтири правової системи, включно зі справедливістю, рівністю, свободою, гуманізмом, правовою визначеністю, пропорційністю, доброчесністю й розумністю. У сфері адміністративного права принципи визначають спрямованість діяльності органів публічної влади та забезпечують реалізацію прав людини й належне функціонування держави. Центральним серед них є принцип верховенства права, що передбачає пріоритет прав людини, заборону свавілля, юридичну визначеність, пропорційність і доступ до правосуддя. Принципи належного врядування та доброчесності службових осіб встановлюють стандарти відкритості, відповідальності та етичності, зміцнюючи довіру суспільства до публічної влади.

М. Старинський послідовно розкрив еволюцію наукових підходів до розуміння принципів правового регулювання як фундаментальних вихідних ідей, що визначають зміст і спрямованість правового впливу в державі. Наголошується, що для з'ясування цієї категорії необхідним є попередній аналіз природи принципів права як більш загального концепту, які відображають закономірності

розвитку суспільних відносин та соціальне призначення права. Систематизуючи доктринальні позиції, вчений показує різноманіття трактувань принципів від керівних ідей і «об'єктивних норм» до нормативно закріплених положень, що концентрують регулятивний досвід цивілізації. Підкреслюється, що принципи є абстрактними, стійкими й узагальненими елементами наукового знання, які забезпечують неперервність та спадкоємність правового розвитку. Виокремлюється взаємозв'язок загальноцивілізаційних ідей, що формують принципи права, та ціннісних орієнтирів конкретного суспільства, на основі яких виникають принципи правового регулювання. Доводиться, що принципи правового регулювання мають більш прикладний, національно детермінований характер і відображають панівну систему соціальних цінностей конкретної держави. Розмежовуються зазначені категорії, показуючи їх ієрархічний зв'язок і залежність від історичного розвитку суспільства [4].

Б. Остудімова та Н. Камінської акцентуються, що актуальність аналізу принципів забезпечення енергетичної безпеки зумовлена сучасними викликами, включно з повномасштабною агресією проти України, що загострила потребу переосмислити фундаментальні засади енергетичної безпеки на міжнародному та національному рівнях. Підкреслюється міждисциплінарний характер енергетичної безпеки та використовують широкий комплекс методів для всебічного аналізу принципів, їх правової сутності та типології. Наголошено, що принципи енергетичної безпеки формуються на основі принципів права, але набувають особливих рис через специфіку енергетичної політики держави. Вказується на законодавчу фрагментарність, термінологічну невизначеність і непослідовність державної політики у сфері енергетичної безпеки. Обґрунтовується власне бачення класифікації принципів, включаючи їх міжнародний, європейський та національний виміри. Значне місце відводиться аналізу проблем реалізації принципів у чинній нормативній базі України та виявленню розриву між задекларованими цілями і практичними механізмами їх втілення. Окреслено потребу модернізації принципів забезпечення енергетичної безпеки з урахуванням умов воєнного стану та поствоєнного відновлення. Стверджується, що ефективне забезпечення енергетичної безпеки можливе лише за умови чіткого нормативного закріплення, системності та узгодженості принципів, які визначають зміст і спрямованість державної енергетичної політики [5].

І. Гаврилюк, Ю. Клята, Т. Чернега та інші підкреслили, що енергетична безпека є ключовою складовою національної безпеки держави, оскільки її стан визначає стійкість економіки, захист критичної інфраструктури та добробут громадян. Зазначається, що загрози, спричинені воєнною агресією, руйнуванням енергетичних об'єктів та перебоями постачання, зумовлюють необхідність формулювання принципів, що мають забезпечувати стабільність та стійкість енергетичної системи. Окреслено, що ці принципи охоплюють системність, динамічність, диверсифікацію, стійкість до загроз, незалежність, економічну ефективність, екологічну стійкість, міжнародну координацію та інтегрованість з іншими секторами. Розкривається зміст кожного принципу, автори показують їх значення для адаптації енергетичної системи до внутрішніх і зовнішніх викликів. Підкреслено, що реалізація цих принципів сприяє формуванню стійкої інфраструктури та підвищенню

здатності держави реагувати на загрози. Зазначено, що комплексний підхід забезпечує ефективність стратегічних рішень та узгодженість енергетичної політики з іншими сферами безпеки. Наголошено також, що застосування принципів дозволяє забезпечити довгострокову стабільність та енергетичну незалежність держави. Підсумовується, що запропоновані принципи мають стати основою для подальшої розробки стратегічних документів і практичних рекомендацій щодо підвищення енергетичної безпеки України [6].

І. Губарева та Т. Салашенко подають енергетичну безпеку як стан електроенергетичної системи, що гарантує задоволення інтересів її елементів, а забезпечення безпеки трактується як досягнення системного стану узгодженого споживання і виробництва електроенергії. Наголошується, що електроенергетична безпека в українському законодавстві безпосередньо відображена серед принципів та напрямів державної політики у ст. 3 та ст. 5 Закону України «Про ринок електричної енергії», що визначає її багатовимірний характер і нормативну вагу. Підкреслено, що Директива 2005/89/ЄС формує основу розуміння безпеки постачань через операційну безпеку мереж і баланс попиту та пропозиції, що закладено у принципових підходах державного регулювання в Україні. Відзначається, що чинні нормативні акти містять суперечності щодо моніторингу безпеки, зокрема різні строки підготовки звітів, що впливає на реалізацію закріплених принципів безперервності та превентивності контролю. Моніторинг визначається як безперервне спостереження за станом системи, що за своєю суттю відповідає принципу оперативності та своєчасного реагування на ризики. Запропонований методичний підхід ґрунтується на системному баченні електроенергетичної безпеки через три компоненти споживчу, виробничу та паливну, що відображає принцип комплексності оцінювання. Показано, що ця система має визначені стани нормальний, ризиковий і кризовий, що відповідає принциповому підходу до вимірювання стійкості. Підкреслено, що апробація методики засвідчила кризовий реальний та передкризовий номінальний рівні електроенергетичної безпеки, що підтверджує необхідність узгодженого дотримання нормативних принципів державного регулювання [7].

Отже, в наукових доктринах простежується цілісний підхід до розуміння принципів як фундаментальних ідей, що задають спрямованість і зміст правового впливу та формують основу регулятивної діяльності держави. Підкреслюється, що ці принципи відображають загальноцивілізаційні цінності й водночас набувають прикладного, національно сформованого характеру у сфері правового регулювання, зокрема у галузі енергетичної безпеки. Наголошується, що сучасні виклики, пов'язані з війною, руйнуванням інфраструктури та зовнішніми загрозами, актуалізують потребу в їх переосмисленні, уточненні та нормативному закріпленні. Дослідження підкреслюють як фрагментарність і непослідовність чинної нормативної бази, так і необхідність системності, узгодженості та чіткості принципів, що мають визначати енергетичну політику держави. Принципи подаються як такі, що охоплюють системність, стійкість, диверсифікацію, ефективність, екологічність, міжнародну координацію та превентивність контролю, забезпечуючи адаптивність системи до ризиків.

Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» визначає, що принципи правового регулювання у сфері державної регуляторної політики виражаються через встановлені законом засади, які визначають зміст, спрямованість і межі регуляторного впливу держави. До базових належать доцільність, яка передбачає обґрунтовану потребу державного втручання, та адекватність, що вимагає відповідності форм і рівня регулювання характеру виявленої проблеми. Ефективність визначається як досягнення максимального позитивного результату за умови мінімальних витрат для держави, громадян і суб'єктів господарювання. Збалансованість вимагає врахування інтересів усіх учасників регульованих відносин, забезпечуючи рівновагу між ними. Передбачуваність проявляється у послідовності регуляторної діяльності та її відповідності затвердженим планам, що дозволяє суб'єктам господарювання прогнозувати свою економічну поведінку. Прозорість та врахування громадської думки гарантують відкритість дій регуляторних органів і обов'язковість розгляду ініціатив та зауважень учасників відносин. Усі принципи спрямовані на забезпечення чіткості, доступності та узгодженості регуляторних рішень, що приймаються органами державної влади. У такий спосіб Закон формує цілісну систему принципів, які становлять основу правового регулювання у сфері господарської діяльності [8].

У Законі України «Про національну безпеку України» принципи правового регулювання у сфері безпеки визначаються через встановлені ним засади формування та реалізації державної політики. Закон закріплює, що така політика ґрунтується на верховенстві права, законності, підзвітності та прозорості, які визначають порядок функціонування сектору безпеки і оборони. У ньому підкреслюється обов'язковість дотримання норм міжнародного права та участі України в міжнародних системах підтримання миру і безпеки. Закон встановлює принцип демократичного цивільного контролю, що забезпечує відкритість і підзвітність діяльності сил безпеки і оборони суспільству. Визначається також, що розвиток сектору безпеки і оборони є основним інструментом реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони. Принципи спрямовують державну політику на захист прав і свобод людини, демократичних цінностей суспільства та конституційного ладу держави. У статті наголошено, що політика має забезпечувати захист території, навколишнього природного середовища та умов життєдіяльності населення. Сукупність цих положень формує нормативно визначені принципи, які регулюють діяльність державних органів у сферах національної безпеки та оборони [9].

Принципи правового регулювання, закріплені в Законі України «Про ринок електричної енергії», визначають фундаментальні засади функціонування ринку, забезпечуючи прозорість, відкритість та рівні умови для всіх учасників. Закон встановлює, що діяльність на ринку ґрунтується на принципах вільного вибору постачальника та недискримінаційного доступу до мереж. У межах правового регулювання підкреслюється важливість розвитку конкуренції як умов підвищення ефективності ринку. Закон також визначає необхідність захисту прав споживачів шляхом чіткого встановлення правил їх обслуговування. Принципи передбачають забезпечення надійності та сталості функціонування енергосистеми відповідно до встановлених норм. Відкритість інформації та прозорість процедур

регулювання визначено важливою складовою взаємодії між суб'єктами ринку. Встановлено вимогу дотримання балансу інтересів між державою, учасниками ринку та споживачами. Крім того, законодавець закріплює пріоритет інтеграції ринку електроенергії України з європейським ринком відповідно до міжнародних зобов'язань держави [10].

Згідно із Кодексом системи передачі електричної енергії, затвердженому постановою НКРЕКП, ці принципи проявляються через встановлені ним обов'язкові та недискримінаційні правила, які однаково застосовуються до оператора системи передачі та всіх користувачів. Кодекс визначає, що взаємовідносини у сфері планування, розвитку, експлуатації та приєднання до системи передачі повинні здійснюватися з дотриманням чітких технічних і організаційних вимог. Норми Кодексу підкреслюють пріоритет забезпечення операційної безпеки та надійності, що охоплює межі стійкості, параметри частоти, напруги та інших показників функціонування енергосистеми. Регулювання передбачає обов'язок створення й підтримання належного технічного стану електроустановок відповідно до технічних умов і вимог нормативно-технічних документів. Кодекс визначає обов'язковість дотримання встановлених процедур приєднання, подання інформації, проведення оцінок відповідності й виконання процедур випробувань. Його положення встановлюють вимогу прозорості та узгодженості дій сторін у процесах диспетчерського управління та планування відключень. У Кодексі закріплено принцип відповідальності сторін за підтримання режимів роботи, у тому числі через виконання вимог щодо резервів та реагування на аварійні ситуації [11].

Отже, принципи правового регулювання, закріплені в чинному законодавстві, виражаються через визначення державою чітких засад, що встановлюють зміст, межі та спрямованість регулятивного впливу у відповідних сферах. Вони охоплюють вимоги до обґрунтованості державного втручання, відповідності форм регулювання характеру суспільної потреби та досягнення ефективності за умови мінімальних витрат для учасників правовідносин. Регулювання ґрунтується на забезпеченні відкритості, прозорості, підзвітності та врахуванні позицій заінтересованих суб'єктів. У сфері економічних відносин і безпеки принципи спрямовані на захист прав і свобод людини, дотримання законності, послідовність дій держави та передбачуваність рішень. В енергетичній сфері вони включають недискримінаційність, рівність доступу, розвиток конкуренції, надійність функціонування систем та відкритість інформації. Усі ці положення у взаємозв'язку формують узгоджену систему нормативних орієнтирів, які забезпечують стабільність і цілісність правового регулювання в різних галузях суспільних відносин.

Висновки. Отже, проведений аналіз засвідчує, що принципи правового регулювання мають фундаментальне значення для формування змісту та спрямованості правового впливу держави у різних сферах суспільних відносин. Вони становлять вихідні положення, що визначають логіку, межі та характер застосування норм, забезпечуючи послідовність і стабільність правової системи регулювання електроенергетичної безпеки в Україні. Зміст принципів формується як у доктрині, так і в нормативно-правових актах, але в обох випадках їхня роль полягає у спрямуванні правотворчої та правозастосовної діяльності. Особливістю сучасного підходу

є поєднання загальноцивілізаційних цінностей із національними потребами та специфікою правового розвитку. Принципи виконують функцію методологічних орієнтирів, що дозволяють узгодити нормативні приписи з реальними соціальними процесами та державними пріоритетами.

У сфері публічного адміністрування принципи визначають спрямованість діяльності державних органів, встановлюючи вимоги до законності, пропорційності, справедливості та недискримінації. Вони виконують роль гарантій, що забезпечують захист прав і свобод людини, запобігають свавільним діям влади й визначають стандарти належного врядування. Значення таких принципів проявляється у вимозі прозорості, відкритості, участі та відповідальності, які формують етичні та процедурні орієнтири діяльності органів влади. Вони також забезпечують передбачуваність та узгодженість правових рішень, що є необхідним для стабільного розвитку суспільства.

У сфері безпеки та енергетичної політики принципи набувають особливого значення, оскільки формують основу для забезпечення стійкості критичної інфраструктури, енергетичної незалежності та захисту національних інтересів. Вони охоплюють вимоги системності, комплексності, диверсифікації, стійкості до загроз та міжнародної координації. Нормативна база визначає необхідність відкритості, підзвітності та дотримання міжнародних стандартів, що забезпечує узгодження державної політики з глобальними підходами до безпеки. Особливий акцент зроблено на превентивності, яка включає своєчасний моніторинг ризиків та оперативне реагування на небезпеки.

Регулювання енергетичного сектору, включно з електроенергетичною сферою, ґрунтується на принципах прозорості, рівного доступу, недискримінаційності, конкуренції та забезпечення надійності енергосистеми. Вони закріплені у численних нормативних актах і визначають порядок взаємодії між усіма учасниками енергетичного ринку. Значення цих принципів полягає у встановленні чітких правил та процедур, які гарантують стабільність функціонування енергетичної системи та ефективний розподіл ресурсів.

Отже, принципи правового регулювання становлять фундаментальну основу, яка забезпечує узгодженість і стабільність правової системи в усіх сферах публічного адміністрування енергетичної безпеки. Вони поєднують загальні, особливі та секторні вимоги, що дозволяє формувати цілісну й ефективну систему правового регулювання електроенергетичної безпеки в Україні. Їхнє нормативно-правове закріплення й практичне застосування забезпечують прозорість, відповідальність, передбачуваність та захист прав людини, що є ключовими умовами демократичної правової держави. Значення принципів проявляється у здатності правової системи адаптуватися до сучасних викликів, зберігаючи при цьому структурну цілісність і орієнтацію на суспільні цінності.

Література

1. Принципи. Словник української мови: в 11 т. Т. 7. Київ: Наукова думка, 1976. С. 511. URL: <https://slovnnyk.ua/index.php?sword=%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF>
2. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.
3. Адміністративне право та адміністративний процес. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, А. Берлач та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Вид. 5-те. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. 700 с.
4. Старинський М. В. Щодо поняття «принципи правового регулювання». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2013. Вип. 21, ч. 1, т. 1. С. 96–99.
5. Ostudimov, B., & Kaminska, N. (2023). Energy security principles: Legal nature, classification and modernisation. *Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 28(1), 55–67.
6. Nавryliuk, I., Kliat, Y., Cherneha, T., Bashynskyi, V., Zaiets, O., & Taran, O. (2024). Principles of ensuring energy security in the national security system of the state. *Social Development and Security*, 14(6), 19–29.
7. Губарева І.О., Салашенко Т.І. Моніторинг електроенергетичної безпеки як інструмент державного регулювання ринку електроенергії України. *Проблеми економіки*. 2021. № 1(47). С. 11–20. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-11-20>
8. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11 вересня 2003 № 1160-IV. Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1160-15>
9. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 № 2469-VIII. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>
10. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13 квітня 2017 № 2019-VIII. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2019-19>
11. Про затвердження Кодексу системи передачі : Постанова; НКРЕКП від 14 березня 2018 № 309. Верховна Рада України. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0309874-18>

Анотація

Двейрін Д. І. Принципи правового регулювання електроенергетичної безпеки в Україні. – Стаття.

У статті виявлено і узагальнено принципи правового регулювання у сфері електроенергетичної безпеки України, що розглядаються як фундаментальні засади, які визначають зміст, межі та спрямованість державного впливу на відповідні суспільні відносини. Окреслено загальнотеоретичне розуміння принципів як вихідних нормативних положень, що забезпечують стабільність правової системи та узгодженість нормотворчої й правозастосовної діяльності. Показано, що в публічному адмініструванні принципи спрямовують діяльність органів влади, встановлюючи вимоги до законності, пропорційності, недискримінації, прозорості й відповідальності, що гарантує належний рівень захисту прав людини. Особливу увагу приділено принципам, закріпленим у спеціальному законодавстві у сферах регуляторної політики, національної безпеки та ринку електричної енергії, які формують нормативні орієнтири функціонування енергетичного сектору. Підкреслено значення принципів ефективності, доцільності, збалансованості, передбачуваності та відкритості, що забезпечують послідовність державної політики та можливість прогнозування рішень регуляторних органів. Розкрито зміст галузевих принципів електроенергетики, які охоплюють недискримінаційний доступ до мереж, розвиток конкуренції, надійність системи, прозорість процедур та інтеграцію з європейським енергетичним ринком. Особливо проаналізовано принципи, що визначають стійкість енергетичної інфраструктури та її здатність протистояти загрозам у воєнний та післявоєнний періоди, включно з системністю, диверсифікацією, екологічною збалансованістю, міжнародною координацією та превентивністю контролю. Підкреслено, що нормативне закріплення принципів забезпечує узгодження державної політики з міжнародними стандартами, посилює енергетичну безпеку та сприяє формуванню ефективної моделі адміністрування критичної інфраструктури. Принципи правового регулювання виконують інтегративну роль, поєднуючи загальнотеоретичні правові ідеї зі специфічними вимогами сектору енергетичної безпеки, забезпечуючи цілісність, адаптивність і результативність державного впливу.

Ключові слова: адекватність, безпека, диверсифікація, ефективність, енергетична політика, енергетична система, збалансованість, законність, недискримінаційність, передбачуваність, прозорість, пропорційність, регуляторний вплив, стійкість, професійність, узгодженість.

Summary

Dveirin D. I. Principles of legal regulation of electrical energy security in Ukraine. – Article.

The article provides a comprehensive analysis of the principles of legal regulation in the field of Ukraine's electric power security, which are regarded as fundamental guidelines determining the content, boundaries and orientation of state influence on relevant public relations. It outlines the general theoretical understanding of principles as basic normative provisions that ensure the stability of the legal system and the coherence of law-making and law-enforcement activities. It is shown that in public administration the principles guide the activities of state authorities by establishing requirements for legality, proportionality, non-discrimination, transparency and accountability, which guarantee an adequate level of human rights protection. Special attention is paid to principles enshrined in sector-specific legislation in the fields of regulatory policy, national security and the electricity market, which shape the normative benchmarks for the functioning of the energy sector. The article highlights the significance of the principles of effectiveness, expediency, balance, predictability and openness, which ensure consistency of state policy and the ability of regulatory decisions to be anticipated. The sector-specific principles of the electric power industry are examined, including non-discriminatory access to networks, development of competition, reliability of the system, transparency of procedures and integration with the European energy market. The analysis also covers principles determining the resilience of the energy infrastructure and its ability to withstand threats during wartime and post-war periods, including systemic coherence, diversification, environmental sustainability, international coordination and preventive control. It is emphasized that the normative consolidation of principles ensures harmonisation of state policy with international standards, strengthens energy security and contributes to forming an effective model for managing critical infrastructure. The article concludes that the principles of legal regulation perform an integrative function, combining general theoretical legal concepts with the specific requirements of the energy security sector and ensuring integrity, adaptability and effectiveness of state influence.

Key words: adequacy, balance, diversification, effectiveness, energy policy, energy system, legality, non-discrimination, predictability, professionalism, proportionality, regulatory influence, resilience, security, transparency, unity.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025